

DOI: 10.31548/hspedagog14(4).2023.42-51

УДК 378.14.014.13

**КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО:
ТЕОРЕТИЧНО-ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ****ГРЕЧАНИК Н. І.**, доктор педагогічних наук,

професор кафедри управління та освітніх технологій

Національний університет біоресурсів і природокористування УкраїниE-mail: grechanikn@nudip.edu.ua**ШАРОВ О. В.**, аспірант кафедри педагогіки**Національний університет біоресурсів і природокористування України**E-mail: sensor409@gmail.com

Анотація: В статті обґрунтовано адаптивну інтерпретацію культурологічного підходу у вищій освіті як спрямованість освітнього процесу на реалізацію провідних положень культурології, осмислення яких спонукає особистість усвідомлювати взаємозв'язок особистісного, фахово-предметного, загально-професійного, соціального, культурно-комунікативного, професійно-методичного, управлінського, організаційного, методологічного, психолого-педагогічного, культурологічного в змісті теоретично-практичного супроводу професійної підготовки майбутніх викладачів ЗВО. З'ясовано, що професійна підготовка майбутніх викладачів ЗВО з оперттям на реалізацію культурологічного підходу підсилює формування в них таких здатностей: професійна спрямованість культурологічних знань; професіоналізм культурологічної комунікації; професійне культурологічне самовдосконалення. Відмічено, що управління культурологічно зорієнтованим середовищем у закладі вищої освіти доцільно актуалізувати в межах суб'єктного; аксіологічно-змістового, нормативно-регулятивного; управлінсько-діяльнісного; інфраструктурного сегментах освітнього процесу. У зв'язку із цим уточнено, що функціонування культурологічно зорієнтованого освітнього середовища в межах формування професійної компетентності майбутніх викладачів ЗВО передбачає управління динамічно-відкритим освітнім процесом інноваційного характеру, який розвивається відповідно до суспільних запитів на підготовку культурологічно компетентних фахівців, характеризується єдністю і цілісністю, поєднує колективний та індивідуальний культурологічний досвід суб'єктів педагогічної взаємодії й забезпечує цілеспрямоване формування культурологічних здатностей майбутніх викладачів ЗВО. Відповідно до сформульованих теоретичних основ логічного розв'язання окресленої проблеми висвітлено перебіг застосування емпіричних методів дослідження в педагогічному середовищі ЗВО: анкетування та експертної оцінки. Зокрема їх результати підтверджують часткову дієвість усталених освітніх традицій в нинішніх реаліях та ступінь усвідомлення, потреби й мотивів науково-педагогічних працівників до ініціювання людиноцентричного, громадянського та національно-патріотичного контенту навчального складника сучасного освітнього простору.

Ключові слова: культурологічний підхід, майбутній викладач, заклад вищої освіти, культурологічно орієнтоване середовище.

Актуальність (Introduction).

Нині базовою функцією вищої освіти XXI ст. є підготовка сучасної людини до самореалізації в реаліях функціонування полікультурного й поліетнічного

соціуму.

З огляду на це, модернізаційно-модифікаційні процеси посилення культурологічної компоненти професій-

ної підготовки майбутніх педагогів у цілому й викладачів закладів вищої освіти зокрема мають бути спрямовані на генерацію нового покоління фахівців, здатних самостійно визначати шляхи самовдосконалення загальнокультурного рівня, засвоювати традиції національної, європейської й світової культур, уміти орієнтуватися в складному полікультурному просторі [1].

У зв'язку із цим, завдання вітчизняної вищої школи полягає в долученні майбутніх фахівців до культурної спадщини й у залученні їх до культурного середовища не тільки як активних суб'єктів його функціонування, а й як тих, хто здатен створити такий навчальний простір в закладі освіти. Тому вважаємо, що головна місія вищої освіти з позицій культуротворчості – *це збереження, відродження, розвиток культури через виховання людини культури як активного суб'єкта самої культури в усіх сенсах.*

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Результати аналізу сучасних наукових досліджень засвідчують, що в теорії і практиці вищої освіти накопичено значний досвід, який може бути основою формування культурологічної компетентності майбутніх педагогів, а саме: закономірності організації освітнього процесу у вищій школі висвітлено в працях А. Алексюка, В. Андреєва, В. Андрущенко, В. Беспалька, А. Грїтченка, І. Зязюна, В. Краєвського, В. Кременя, А. Кузьмінського, Н. Лавриченко, Н. Ничкало, О. Пехоти, В. Семиченко, О. Семенов, В. Сидоренка, С. Сисоєвої та ін.; наукові засади професійної підготовки майбутнього вчителя досліджують М. Вашуленко, С. Гончаренко, І. Дичківська, О. Дубасенюк, С. Золотухіна, О. Іонова, М. Князян, М. Оліяр, Н. Олефіренко, І. Осадченко, О. Пехота, Р. Прїма, І. Прокопенко, О. Савченко, О. Ткаченко, О. Федїй, Л. Хомич, Л. Хоружа та ін.

Сутнісні ознаки загальнокультурної компетентності особистості та її діяльнісні аспекти як наукову проблему досліджують М. Боровик, Т. Єжова, Л. Іваник, Н. Конасова, О. Кравченко-Дзондза, Г. Лебедева, А. Павленко, С. Троянська, І. Шумїлова, М. Шлеїна, Г. Шпиталевська та ін.

Культурологічну компетентність як самостійну професійну спроможність педагогів виокремлюють О. Антонова, О. Гречановська, Н. Гречаник, О. Дубасенюк, С. Лісова, Л. Маслак, Н. Сидорчук та ін.

Така дослідницька увага до окресленої проблематики продиктована її суспільною значущістю яка зумовлена стратегічною освітньою культурологічною місією.

Мета (Purpose) статті полягає в теоретичному обґрунтуванні ролі й місця культурологічного підходу у професійній підготовці майбутніх викладачів закладів вищої освіти та у висвітленні практично-зорієнтованих аспектів щодо значущості культурологічного змісту професійної компетентності здобувачів вищої освіти.

Методи (Methods). Досягненню окресленої мети сприяло застосування комплексу методів дослідження з виявлення ключових позицій щодо перспективних шляхів та дієвого практичного інструментарію реалізації культурологічного підходу у професійній підготовці майбутніх викладачів сучасних закладів вищої освіти: *теоретичних* (аналіз, систематизації, узагальнення, абстрагування та конкретизації), *емпіричних* (анкетування, експертної оцінки, математичної статистики).

Результати (Results). Реалізація компетентнісної парадигми як прїоритетного стратегічного напрямку розвитку вітчизняної освіти спрямована на підготовку особистості до всебічної самореалізації й саморозвитку в динамічному полікультурному суперечливому світі сучасної доби.

© Гречаник Н. І., Шаров О. В.

На нашу думку, педагогічне явище «компетентність» значно розширює та дещо змінює теоретико-практичні акценти реалізації культурологічного підходу в освіті. Відтак його змістове наповнення визначається цілим комплексом соціально-комунікативних умінь, що ґрунтується на інтеграції знань, досвіді, цінностях, отриманих здобувачами в процесі професійної підготовки (Дж. Куллахан, Г. Халаш) [2], зокрема, шляхом актуалізації особистісних утворень «уміння» (competencies), «навички» (skills), «компетентність» (competence) [3] у специфічній системі координат – «професійна компетентність здобувачів вищої освіти».

Згідно з культурологічним підходом зміст освіти – це адаптований соціальний досвід людства, тотожний людській культурі в цілому. У професійній підготовці майбутніх викладачів ЗВО «культурологічний підхід» розуміємо як *спрямованість освітнього процесу на реалізацію провідних положень культурології, осмислення яких спонукає особистість усвідомлювати взаємозв'язок особистісного, фахово-предметного, загально-професійного, соціального, культурно-комунікативного, професійно-методичного, управлінського, організаційного, методологічного, психолого-педагогічного, культурологічного тощо* [4; 5].

З огляду на зазначене вище, підсилення культурологічного потенціалу професійної підготовки майбутніх викладачів ЗВО – це розгортання освітнього процесу в напрямі розвитку особистості педагога крізь призму культури та має відбуватися в культуровідповідному середовищі, що є системою взаємопов'язаних і взаємозумовлених функціональних структурних елементів.

Відтак, професійна підготовка майбутніх викладачів ЗВО з опертям на реалізацію культурологічного підходу

має відбуватись в поєднанні з професіографічним підходом, що дозволить здійснювати управління освітнім процесом, орієнтуючись на формування таких характеристик здобувачів: *професійна спрямованість культурологічних знань* (відзначається здатністю синтезувати інформацію різного культурологічного характеру й на цій основі створювати нові знання); *професіоналізм культурологічної комунікації* (здатність використовувати системні культурологічні знання в комунікації із суб'єктами педагогічної взаємодії); *професійне культурологічне самовдосконалення* (свідомий, неперервний, цілеспрямований процес культурологічної діяльності, спрямований на розвиток особистості згідно з вимогами професії) [6].

Своєю чергою, ефективно формування професійної компетентності майбутніх викладачів ЗВО на засадах культурологічного підходу передбачає реалізацію системи умов які є важливим функціональним сегментом культурологічно зорієнтованого середовища.

Структурними компонентами створення, функціонування та управління культурологічно зорієтованим середовищем є такі: *суб'єктний* (суб'єкти освітнього процесу й комунікація між ними); *аксіологічно-змістовий* (цінності, традиції, особистісна й професійна культура, освітньо-професійні програми, завдання й програми навчальних практик, позанавчальна (соціальні, волонтерські, культурно-просвітницькі, мистецько зорієтовані проекти) й науково-дослідницька діяльність, зміст самостійної роботи); *нормативно-регулятивний* (нормативні документи закладу освіти та структурного підрозділу (інституту, факультету, кафедри), які регламентують освітню діяльність загалом і комунікацію суб'єктів педагогічної взаємодії культурологічного спрямування (накази положення, плани діяльності, розпорядження

тощо) зокрема; *управлінсько-діяльнісний* (форми, методи, технології, засоби, стилі взаємодії суб'єктів освітнього процесу, організаційні механізми тощо); *інфраструктурний* (інформаційно-технічна база, аудиторний фонд, матеріально-навчальний інструментарій, бібліотечний ресурс, побутові умови, естетичне облаштування приміщень тощо) [7; 8].

Безпосередньо, управління всіма процесами функціонування культурологічно зорієнтованого середовища охоплює різні аспекти, спрямовані на аналіз, планування, організацію та контроль за розвитком культурологічних здатностей в здобувачів вищої освіти.

У зв'язку із цим створення та функціонування культурологічно зорієнтованого освітнього середовища в межах формування професійної компетентності майбутніх викладачів ЗВО передбачає *управління динамічно-відкритим освітнім процесом інноваційного характеру, який розвивається відповідно до суспільних запитів на підготовку культурологічно компетентних фахівців, характеризується єдністю і цілісністю, поєднує колективний та індивідуальний культурологічний досвід суб'єктів педагогічної взаємодії й забезпечує цілеспрямоване формування культурологічних здатностей майбутніх викладачів ЗВО.*

В контексті заявленого дослідницького аспекту статті варто звернути увагу на результати проведеного анкетування науково-педагогічних працівників за змістом відповідних авторських анкет для викладачів ЗВО. Нижче висвітлено питання анкети:

- *Чи вважаєте Ви доцільним цілеспрямоване формування культурологічного компонента професійної спроможності здобувачів вищої освіти?*

- *Які технології, форми, методи, засоби Ви застосовуєте в перебігу вивчення соціально-гуманітарних*

дисциплін?

- *Що, на Вашу думку, відіграє провідну роль у формуванні культурологічного складника професійної компетентності майбутніх викладачів ЗВО?*

- *Чи вважаєте Ви доцільним залучати здобувачів до культурного життя ЗВО, міста, регіону, країни?*

- *Чи знаєте Ви, які Інтернет-джерела доцільно використати для формування культурологічного складника професійної компетентності майбутніх викладачів ЗВО?*

- *Чи маєте Ви досвід упровадження онлайн-ресурсів чи елементів дистанційної освіти в практику викладання соціально-гуманітарних дисциплін?*

- *Які Ви маєте рекомендації щодо вдосконалення культурологічно зорієнтованої професійної підготовки майбутніх викладачів ЗВО?*

- *Запропонуйте і сформулюйте психолого-педагогічні умови формування культурологічного складника професійної компетентності майбутніх викладачів ЗВО. Який вибірковий освітній компонент Ви б рекомендували ввести для формування культурологічного складника професійної компетентності майбутніх ЗВО?*

Також, респонденти мали анонімно зазначити заклад вищої освіти і посаду, яку вони обіймають (1-2 запитання анкети). Метою третього запитання анкети було уточнення щодо того чи вважають викладачі доцільним цілеспрямоване формування культурологічного складника професійної компетентності в майбутніх викладачів ЗВО. Аналіз відповідей засвідчив, що переважна більшість педагогів (71%) усвідомлює необхідність розвитку досліджуваного феномену у своїх студентів, проте частина (31%) вважає це обов'язковим, а частина (40%) зазначає, що це доцільно лише, якщо майбутні викладачі опановують мистецький напрям спеціальності.

© Гречаник Н. І., Шаров О. В.

Водночас, зафіксовані й інші позиції щодо порушеної проблеми, зокрема 11% - вважають більш важливими інші складники професійної підготовки майбутніх учителів, а 8% - зазначають, що культурологічна складова професійної компетентності може формуватися стихійно, паралельно з іншими фаховими компонентами, тобто не потрібно спеціально приділяти увагу зазначеній проблемі. Обґрунтовуючи свою думку викладачі зазначили, що в сучасному світі ринкових відносин та інформаційних технологій цінуються такі особистісні і професійні риси: адаптивність, прагматичність, мобільність, здатність до навчання впродовж життя тощо.

У межах четвертого запитання анкети планувалося визначити, які технології, форми, методи, засоби використовують викладачі на заняттях з дисциплін соціально-гуманітарного характеру. Отримані результати дали підстави для висновку, що переважна більшість педагогів є прихильниками традиційних форм і методів навчання, вони пояснюють це тим, що методичний інструментарій у сфері вищої освіти мало піддається змінам упродовж десятиліть, тобто пройшов перевірку часом і підтвердив свою ефективність, а отже, недоцільно шукати щось нове, «проводити експерименти над студентами». Щоправда, зазначені форми і методи вони поєднують з фрагментарним (організаційно-початковий чи рефлексивно-підсумковий етапи заняття) ілюструванням, демонструванням, декламуванням окремих зразків мистецьких творів чи використання історично-культурного контенту в перебігу лекційних і практичних занять. Подекуди викладачі зізнавалися, що мають бажання покращити свою здатність ефективно використовувати в освітньому процесі інформаційно-комунікаційні технології, проте рівень власної обізнаності й стан навчально-методичного забезпечення закладів вищої

освіти не дає змоги реалізувати цей напрям у повному обсязі. Респонденти (15%) також зазначили, що під час практичних занять використовують інтерактивні методи й технології (мозковий штурм, акваріум, мікрофон тощо), а також інтерактивні технології (рольові, контекстно-ділові, ігрові тощо). Аналіз відповідей дає підстави для висновку, що методичний інструментарій, який в переважно застосовують викладачі, не повною мірою відповідає рівню розвитку сучасного суспільства загалом і молоді зокрема, відтак, він потребує оновлення відповідно до реалій сьогодення і викликів, що стоять перед системою вищої освіти.

У контексті п'ятого запитання викладачі мали зазначити, що, на їхню думку, відіграє провідну роль у формуванні культурологічно зорієнтованої професійної компетентності майбутніх викладачів ЗВО. Зокрема, переважна більшість респондентів (61%) зазначила, що основним у професійній підготовці майбутніх викладачів ЗВО є опанування освітніх компонентів, оскільки це регламентований змістом ОПП, навчальних планів шлях до здобуття необхідних знань, умінь, навичок, здатностей та основа для подальшої ефективної професійної діяльності. Також 17% респондентів зазначили, що значну роль у формуванні досліджуваної характеристики студентів відіграють виробничі практики різного спрямування, оскільки вони визначають їх професійне самоусвідомлення та зіставлення ними змісту підготовки з майбутньою професійною діяльністю.

Своєю чергою, 7 % респондентів зазначили, що ключову роль відіграє самостійність студентів яка має актуалізуватись через самоініційовану участь у мистецьких чи культурних заходах поза межами закладу, адже здатна до саморозвитку особистість зможе самореалізуватись у професійній сфері й поглибити рівень власних знань, умінь, навичок і здатностей культурологічного

© Гречаник Н. І., Шаров О. В.

змісту зокрема. 3% респондентів вважають, що саме науково-дослідницька діяльність студентів сприяє професійному розвитку загалом і формуванню досліджуваного феномену зокрема, оскільки сприяє формуванню навичок пошуку необхідної інформації з різних джерел, її опрацювання, а також розвитку критичного мислення і медіа грамотності. 2% респондентів стверджують, що важливу роль у цих процесах відіграє участь у житті кафедри, факультету, інституту, університету.

Метою шостого запитання анкети було з'ясувати, чи вважають викладачі доцільним залучати студентів до культурного життя університету, міста, регіону, країни. Аналіз відповідей дав такі результати: 36% учасників анкетування відповіли «так, оскільки це сприяє всебічному розвитку особистості майбутнього викладача», 31% респондентів обрали відповідь «так, адже досвід творчої активності знадобиться їм під час подальшої професійної діяльності», тобто 67% респондентів усвідомлюють важливість культурно-творчої діяльності для особистісного і професійного розвитку майбутніх викладачів ЗВО. Водночас, 22% педагогів зазначили, що це робити недоцільно, оскільки така діяльність лише відволікає студентів від навчання, негативно впливає на їхню самоорганізацію і дисциплінованість, заважає зосередитись на головному. 11% анкетованих відповіли – «ні, вважаю, що студенти – дорослі люди, які мають дбати самостійно про власний творчий та культурний розвиток».

У межах сьомого запитання було сплановано визначення рівня готовності викладачів до використання інформаційно-комунікаційних технологій та Інтернет мережі для формування культурологічного складника професійної компетентності майбутніх викладачів ЗВО. Відтак, 23% респондентів зазначили, що знають і використовують ре-

сурси мережі Інтернет зокрема соціальні мережі систематично у своїй роботі, а також рекомендують студентам і залучають до активного їх застосування. 18% учасників анкетування відзначили, що обізнані щодо таких джерел, проте не використовують їх цілеспрямовано у викладацькій діяльності, а 35% - зазначили, що не застосовують такі ресурси, оскільки не вважають себе компетентними в цьому питанні. Решта респондентів зазначила, що є прихильниками використання традиційних джерел інформації, тобто підручників, наукових праць тощо.

Метою наступного запитання анкети було з'ясування, чи мають викладачі досвід упровадження онлайн-ресурсів чи засобів дистанційної освіти в практику викладання освітніх компонентів соціально-гуманірного характеру. Варто зазначити, що переважна більшість респондентів (58%) суттєво збагатили свій досвід із використання дистанційних технологій, реагуючи на сучасні виклики (пандемія та фаза повномасштабного вторгнення держави-агресора росії на територію України), та, водночас, відмітили, що не здатні ефективно використовувати ІКТ на високому рівні. Поряд із цим, 28% респондентів відповіли, що ситуативно звертаються до елементів дистанційної комунікації, переважно застосовуючи електронну пошту, меседжери, вайбер платформу та веб-сторінки в соціальних мережах. 14% - зазначили, що регулярно використовують онлайн-ресурси чи елементи дистанційної освіти в практиці викладання дисциплін культурологічного спрямування, називали при цьому програмне забезпечення Webex, Zoom, Googleclass тощо.

У процесі відповіді на дев'яте запитання анкети педагоги мали сформулювати власні практичні рекомендації щодо вдосконалення професійної підготовки майбутніх викладачів ЗВО в межах її культурологічного складника.

Респонденти виокремлювали необхідність узгодження окремих позицій модернізації змісту вищої освіти в частині ефективної імплементації затверджених Державних стандартів з підготовки здобувачів вищої освіти відповідно до галузей, спеціальностей, рівнів підготовки та відповідної культурологічно зорієнтованої організації освітнього простору; доцільність покращення матеріально-технічної бази університетів, ширшого й, водночас, оптимально-доцільного впровадження онлайн-ресурсів чи засобів дистанційної освіти в практику викладання соціально-гуманітарних освітніх компонентів тощо.

Відповідаючи на десяте запитання, викладачі пропонували впровадити у професійну підготовку майбутніх викладачів ЗВО навчальні дисципліни, що пов'язані: *з медіаосвітою та медіаграмотністю; з формуванням інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх викладачів ЗВО; з сучасними освітніми технологіями, а також із розширенням переліку дисциплін історично-культурного, національно-патріотичного та громадянського спрямування; зі збільшенням частки аудиторного навантаження, особливо кількості практичних/лабораторних занять, які впродовж останніх років постійно скорочувалися.*

Окрім того, в процесі експерименту було застосовано метод експертної оцінки, зокрема було розроблено карту значущості соціально-гуманітарних дисциплін із культурологічно зорієтованим змістом, у межах якої респондент мав виступити експертом і за п'ятибальною шкалою визначити відповідно до запропонованих критеріїв значущість освітніх компонентів. Результати цього оцінювання були анонімні, у ролі експертів виступили викладачі педагогічних коледжів і університетів, методисти районних і міських відділів освіти, науковці, керівники студентських наукових гуртків. Це дало змогу забезпечити об'єктивність отриманих результатів.

© Гречаник Н. І., Шаров О. В.

Серед запропонованих до оцінювання освітніх компонентів було запропоновано: *«Культурологія», «Історія української культури», «Декоративно-ужиткове мистецтво України», «Історія вітчизняного образотворчого мистецтва», «Історія музичної культури України», «Основи сценічного та екранного мистецтва», «Основи культури і техніки мовлення», «Художньо-педагогічний аналіз творів мистецтва», «Сценарна розробка виховних заходів в закладах освіти», «Практикум з театральної-ігрової майстерності», «Основи застосування арт-терапії в освітньому середовищі».*

Серед критеріїв, за якими здійснювалося оцінювання навчальних дисциплін, були такі: *важливість дисципліни для майбутнього фаху; цікавий зміст курсу; науковість, переконливість; змістовність, інформативність; логічність, системність; інтегрований характер; можливість виявити дослідницькі й творчі здібності студентів; вплив на професійний і особистісний розвиток; складність в опануванні змістом; якість викладання; використання інформаційно-комунікаційних технологій; вплив на формування культури мовленнєвої компетентності; формування медіа грамотності, формування м'яких соціальних навичок (критичне мислення, емоційний інтелект, здатність працювати в команді тощо).*

Відмітимо, що респонденти у своєму виборі надали перевагу (68%) на користь таким освітнім компонентам: *«Історія української культури», «Основи культури і техніки мовлення».* 18% учасників експерименту зупинили свій вибір на дисциплінах: *«Декоративно-ужиткове мистецтво України», «Історія вітчизняного образотворчого мистецтва», «Історія музичної культури України», «Основи сценічного та екранного мистецтва»,* а решта педагогічних працівників (14 %) ви-

окремили – «*Сценарна розробка виховних заходів в закладах освіти*», «*Практикум з театральної-ігрової майстерності*», «*Основи застосування арт-терапії в освітньому середовищі*».

У контексті цього аспекта нашого дослідження цікавим є те, що респонденти визначали пріоритетність освітніх компонентів за такими критеріями: *інтегрований характер, вплив на професійний і особистісний розвиток, формування м'яких соціальних навичок (критичне мислення, емоційний інтелект, здатність працювати в команді тощо)*.

Висновки і перспективи (Discussion). Теоретичне вивчення пріоритетних питань, що охоплює визначена нами проблема та аналіз результатів методу експертної оцінки, анкетування науково-педагогічних працівників ЗВО стали орієнтиром у з'ясуванні недоліків освітнього процесу у вищій школі, які мають бути враховані у процесі розроблення практичних рекомендацій щодо підсилення організаційної та змістової частин професійної підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти, зокрема її культурологічно зорієнтованого складника.

Вищевикладені пошукові результати не вичерпують всіх аспектів заявленої теми, що дає підстави для прогнозування дослідницьких перспектив й надалі в таких сегментах: теоретичне осмислення і практична апробація шляхів проектування змісту культурологічної освіти в закладах не гуманітарного профілю; розроблення програм удосконалення викладацької спроможності НПП ЗВО у системі неформальної, інформальної освіти; розроблення оптимально-дієвого діагностувального інструментарію щодо виявлення результатів культурологічно та громадянсько зорієнтованої освіти в сучасних ЗВО.

Список використаних джерел

1. Гречаник Н. І. Філософський аспект культурологічної компетентності особистості. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. Вип. 10 (94). С. 117–130
2. Halash H. Individual competencies and the demand of the society. Materials CE. CDCC. Strasbourg, CDCC, 1996. 426 p.
3. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: наук.-метод. посіб. / ред. І. Г. Єрмакова. Запоріжжя: Центріон, 2005. 640 с.
4. Л. Беземчук. Структура підготовки майбутнього викладача музичного мистецтва до професійної діяльності в умовах ВНЗ // Молодь і ринок. 2014. №10. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis
5. Л. Соляр. Компетентнісний підхід до проблеми формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва // Науковий вісник МНУ ім. В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2016. № 1 (52). URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis
6. Вітвицька С. С. Професіографічний підхід у підготовці майбутніх магістрів освіти в контексті інформаційно-комунікаційних технологій. *Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання*: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во Рута, 2016. С. 192–222.
7. Гречаник Н. І. Особливості створення культурологічно орієнтованого середовища в контексті професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2020. VIII (91), Issue: 227. P.16–20.
8. Гречаник Н. І. Модель практичної підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації ку-

льтурологічної компетентності у професійній діяльності. *Scientific Vector of the balkans*. 2020. Т. 4. № 1 (7). P. 21–25.

References

1. Hrechanyk N. (2019) *Filosofskyi aspekt kulturolohichnoi kompetentnosti osobystosti* [Philosophical aspect of the cultural competence of the individual]. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, vol. 10 (94), pp. 117-130.

2. Halash H. *Individual competencies and the demand of the society*. Materials CE. CDCC. Strasbourg, CDCC, 1996. 426 p.

3. Yermakov G. (ed.) (2005) *Zhyttieva kompetentnist osobystosti: vid teorii do praktyky: nauk.-metod. posib* [Life competence of a personality: from theory to practice: a scientific and methodological manual], Zaporizhzhia: Centurion. 640 p.

4. Bezemchuk L. (2014) *Struktura pidhotovky maibutnoho vykladacha muzychnoho mystetstva do profesiinoi diialnosti v umovakh VNZ* [The structure of preparation of a future teacher of musical art for professional activity in the conditions of higher education]. *Youth and Market*, vol. 10. Retrieved from: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis (10.11.2023).

5. Solyar L. (2016) *Kompetentnisnyi pidkhid do problemy formuvannia etnokulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva* [Competence-based approach to the problem of forming

ethnocultural competence of future teachers of musical art]. *Scientific Bulletin of V. O. Sukhomlynsky Moscow National University. Pedagogical Sciences*, vol. 1 (52). Retrieved from: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis (10.11.2023).

6. Vitvitska S. (2016) *Profesiohrafichniy pidkhid u pidhotovtsi maibutnikh mahistriv osvity v konteksti informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii* [Professionographic approach in the training of future masters of education in the context of information and communication technologies]. *Theory and practice of professional skills in the conditions of lifelong learning: a monograph* (edited by O. A. Dubaseniuk). Zhytomyr: Ruta Publishing House, pp. 192-222.

7. Hrechanyk N. (2020) *Osoblyvosti stvorennia kulturolohichno oriietovanoho seredovyshcha v konteksti profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly*. [Features of creating a culturally orientated environment in the context of professional training of future primary school teachers]. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. VIII (91), Issue: 227. P.16-20.

8. Hrechanyk N. (2020) *Model praktychnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly do realizatsii kulturolohichnoi kompetentnosti u profesiinii diialnosti* [Model of practical training of future primary school teachers for the implementation of cultural competence in professional activity]. *Scientific Vector of the balkans*. vol. 4, no1 (7), pp. 21-25.

CULTURAL APPROACH TO TRAINING FUTURE TEACHERS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECT

Hrechanyk N. I., Sharov O. V.

Abstract. *The article substantiates an adaptive interpretation of the cultural approach in the content of higher education as an orientation of the educational process towards the implementation of the leading provisions of cultural studies, the comprehension of which encourages the individual to realise the interconnection of personal, professional-subject,*

© Гречаник Н. І., Шаров О. В.

HUMANITARIAN STUDIOS: PEDAGOGICS, PSYCHOLOGY, PHILOSOPHY Vol 14(4) 2023

general professional, social, cultural and communicative, professional-methodical, managerial, organisational, methodological, psychological and pedagogical, cultural in the content of theoretical and practical support of the professional training of future teachers. It has been found that the professional training of future university teachers based on the implementation of the cultural approach enhances the formation of the following abilities: professional orientation of cultural knowledge; professionalism of cultural communication; professional cultural self-improvement. It is noted that the management of a culturally oriented environment in a higher education institution should be updated within the subjective, axiological and content, normative and regulatory, managerial and operational, and infrastructural segments of the educational process. In this regard, it is clarified that the functioning of a culturally oriented educational environment within the framework of the formation of professional competence of future university teachers involves the management of a dynamically open educational process of an innovative nature, which develops in accordance with public demands for the training of culturally competent specialists, is characterized by unity and integrity, combines the collective and individual cultural experience of the subjects of pedagogical interaction and ensures the purposeful formation of cultural competence. In accordance with the formulated theoretical foundations of the logical solution of the outlined problem, the article highlights the course of application of empirical research methods in the pedagogical environment of HEIs: questionnaires and expert evaluation. Their results confirm the partial effectiveness of established educational traditions in the current realities and the level of awareness, needs and motives of academic staff to initiate human-centred, civic, and national-patriotic content of educational content.

Keywords: *cultural approach, future teacher, higher education institution, culturally oriented environment.*